

norden

Nordic Council of Ministers

Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman sisältävät hankkeet

– Ohjeita hankemäärärahoja hakeville

Sukupuoli- ja tasa- arvonäkökulman sisältävät hankkeet –
Ohjeita hankemäärärahoja hakeville

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2005

ANP 2005:719

ISBN 92-893-1143-6

Ulkoasu: Spekter Reklamebyrå as

Kannen valokuva: Scanpix as

Julkaisua voi tilata osoitteesta www.norden.org/order.

Muita julkaisuja on osoitteessa www.norden.org/publikationer

Nordisk Ministerråd
Store Strandstræde 18
DK- 1255 København K
Puh. (+45) 3396 0200
Faksi (+45) 3396 0202

Nordisk Råd
Store Strandstræde 18
DK- 1255 København K
Puh. (+45) 3396 0400
Faksi (+45) 3311 1870

www.norden.org

Taustaa, Tavoite ja tarkoitus, NELJÄ SUOSITETTAVAA NÄKÖKULMAA	5
1. SISÄLTÖ JA PAINOTUS	5
- Hankkeen merkitys sukupuolen ja tasa-arvon kannalta	
2. EDUSTUS JA OSALLISTUMINEN	6
- Naisten ja miesten osuus	
- ja työnjako	
- Hankkeen organisointi, naisten ja miesten edustus	
3. RESURSSIEN JAKAUTUMINEN	7
- Hankeresurssien jakautuminen naisten ja miesten kesken	
4. VAIKUTUKSET	8
- Hankkeen sukupuoli- ja tasa-arvovaikutukset	
ESIMERKKI 1: Vain vähäinen merkitys	8
- Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1)	
- Arviointi eri sukupuolten edustuksesta ja osallistumisesta sekä hankeresurssien jakautumisesta (näkökulmat 2 ja 3)	
ESIMERKKI 2: Kiistaton merkitys	9
- Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1) ja hankkeen mahdollisista sukupuoli- ja tasa arvovaikutuksista (näkökulma 4)	
- Arviointi eri sukupuolten edustuksesta hankkeessa ja osallistumisesta hankkeeseen (näkökulma 2)	
- Arviointi hankeresurssien jakautumisesta naisten ja miesten kesken (näkökulma 3)	
ESIMERKKI 3:	9
- Hankekuvaus	
- Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1) ja hankkeen mahdollisista sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksista (näkökulma 4)	
- Arviointi eri sukupuolten edustuksesta hankkeessa, osallistumisesta hankkeeseen (näkökulma 2) ja hankeresurssien jakautumisesta naisten ja miesten kesken (näkökulma 3)	
KÄSITTEET JA MENETELMÄT	11
- Tasa-arvonäkökulma	
- Sukupuolinäkökulman integroiminen (valtavirtaistaminen)	
- 3R-menetelmä	

Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman sisältävät hankkeet – Ohjeita hankemäärärahoja hakeville

Taustaa

”Maa- ja metsätalousministerit haluavat ehkäistä kaikkea syrjintää, ja he tekevät edelleen parhaansa, jotta koko sektorilla toteutuisi täydellinen tasa-arvo.”

Pohjoismaisen maa- ja metsätalousoyhteistyön toimintaohjelma 2001-2004, hyväksytty elokuussa 2002.

Tavoite ja tarkoitus

Pohjoismaiden ministerineuvosto ja maa- ja metsätalousoyhteistyön pohjoismainen virkamieskomitea (NÄJS) pyrkivät määrärahojensa kohdentamisella edistämään tasa-arvoa.

Tämän ohjeen tarkoituksena on antaa sekä hakijoille että päättäjille entistä parempi perusta hankkeiden tai toimenpiteiden sukupuoli- ja tasa-arvoanalyysien laatimiselle. Ohjeessa on esitelty joitakin ongelmia ja kysymyksiä, joilla voi olla merkitystä ja joista saattaa olla hyötyä arvioitaessa hankkeiden sukupuolinäkökulmaa ja tasa-arvovaikutuksia.

Ongelmanasettelujen perusta ja logiikka ovat analyysimenetelmässä, jota kutsutaan nimellä 3R (Representaatio, Resurssit ja Realia). Menetelmää kuvataan tarkemmin ohjeen lopussa.

Lähtökohdat

- Ohjeessa lähdetään siitä, että hankkeen, johon määrärahoja haetaan, toteuttamisesta vastaa hankkeen asettaja. Sukupuoli- ja

tasa-arvovaikutusten arviointi on eräs hakemuksen käsittelyn perusteista. Ohje on suunnattu hakijoille ja hankkeen asettajille.

- Jokaisen NÄJSiltä tukea hakevan hankkeen tasa-arvovaikutuksista tehdään hallinnollinen arvio muun muassa hakemuslomakkeen vastausten perusteella.
- Hankkeen aihealueella, tavoitteilla tai toimenpiteillä ei pyritä *ensisijaisesti* edistämään naisten ja miesten tasa-arvoa.
- Arvioinnit on voitava suorittaa ilman sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvien ongelmien erityistuntemusta.

NELJÄ SUOSITETTAVAA NÄKÖKULMAA ¹⁾

1. Sisältö ja painotus: hankkeen merkitys sukupuolen ja tasa-arvon kannalta
2. Edustus ja osallistuminen: naisten ja miesten osuus ja työnjako
3. Resurssien jakautuminen: hankeresurssien jakautuminen naisten ja miesten kesken
4. Vaikutukset: hankkeen sukupuoli- ja tasa-arvovaikutukset

Seuraavassa näitä neljää näkökulmaa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin.

1. SISÄLTÖ JA PAINOTUS

Hankkeen merkitys sukupuolen ja tasa-arvon kannalta

Miten, mistä ja kuinka helposti sukupuolinäkökulma hankkeesta ilmenee?

1) Fredrikkes Hage BA, Sukupuolten välisen tasa-arvon tutkimuskeskuksesta on suuresti avustanut tämän oppaan kehittämistyössä.

Jos hankkeella pyritään esimerkiksi torjumaan eläintauteja tai estämään terveydelle haitallisten bakteerien joutumista ravintoon, sukupuolinäkökulman välitön havaitseminen voi olla vaikeaa. Sukupuolinäkökulma saattaa hankkeen laajuudesta ja kattavuudesta riippuen olla jopa epäolennainen seikka. Hankkeista, joissa käsitellään maaseudun yrittäjyysstrategioita, on huomattavasti helpompi havaita, että sukupuoli on aina merkittävä tekijä.

Merkityksellisiä kysymyksiä ja ongelmanasetteluja

Kun joudutaan arvioimaan hankkeen merkitystä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta, on syytä pohtia, voivatko seuraavat tekijät olla kyseisessä hankkeessa eri tavoin merkittäviä naisille ja miehille:

- ongelmat, joita hankkeella pyritään ratkaisemaan tai mahdollisesti lieventämään
- hankkeelle selkeästi asetetut tavoitteet
- hankkeen vaikutukset toimijoiden toimenpiteisiin ja päätöksiin.

Hankkeen perusteellinen tarkastelu auttaa asian varmistamisessa. Mikäli on pääteltävissä, ettei hankkeella ole sukupuoli- tai tasa-arvovaikutuksia, ei kyseisiä näkökulmia pidä luoda keinotekoisesti.

2. EDUSTUS JA OSALLISTUMINEN

Naisten ja miesten osuus ja työnjako

Edustus ja osallistuminen koskevat hankkeen kaikkia vaiheita ja tasoja. On tärkeää miettiä, kuka vaikuttaa ja päättää ja kehen vaikutukset ja päätökset kohdistuvat. Kyse on toisaalta hankkeen ohjaajista ja toteuttajista, toisaalta kohderyhmistä ja muista, joihin hankkeella on vaikutusta.

Hankkeen tavoite vs. toimijat
Hankkeen tavoitteen selvittäminen saattaa auttaa sukupuolinäkökulman havaitsemisessa. *Kuka ja kenelle* ovat tässä yhteydessä avainsanoja.

- Kenelle tuotetaan uutta tietoa jatkotutkimuksen tai poliittisen päätöksenteon pohjaksi?
- Kenelle uudet kokeiltavana olevat työmenetelmät on tarkoitettu?
- Keiden välille luodaan uusia yhteistyöasetelmia?
- Kenelle konkreettisesti valistus ja tiedottaminen suunnataan?

Kuka osallistuu aihealuetta koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon? Keitä kohderyhmissä on ja kuka heitä edustaa?

Hankkeen organisointi, naisten ja miesten edustus

Hakemuksesta tulee ilmetä naisten ja miesten edustus

- hankkeen johtoryhmässä
- hankeryhmässä
- hankkeen ohjausryhmässä
- viite- ja lausuntaryhmässä
- osallistujien keskuudessa
- vastaanottaja- ja käyttäjäryhmissä.

Merkityksellisiä kysymyksiä ja ongelmanasetteluja

Kun joudutaan arvioimaan eri sukupuolten edustusta hankkeessa ja osallistumista siihen, seuraavien kysymysten pohtimisesta voi olla hyötyä:

- Kuka teki hankealoitteen ja kuka määrittäi tavoitteet?
- Miten hankkeessa eri asemissa olevat henkilöt rekrytoidaan tai valitaan?
- Mitä taitoja, pätevyksiä ja ominaisuuksia eri tehtäviin ja asemiin valittavilta haetaan?
- Onko henkilöiden valinnalle eri tehtäviin ja asemiin asetettu kriteerit? Mikäli näin on, mahdollistavatko kriteerit sukupuolten tasapuolisen edustuksen vai rajoittavatko ne sitä?
- Onko sukupuolella merkitystä hankkeen henkilövalinnoissa?
- Onko hankkeeseen osallistuvien naisten ja miesten välillä iässä, asemassa, pätevytydessä, painotuksissa, tarpeissa ja toiveissa säännönmukaisia eroja? Mikäli näin on, onko jotakin tehtävissä näiden erojen tasoittamiseksi hankkeen laadun ja toteutuksen siitä kärsimättä?
- Onko naisilla ja miehillä hankkeessa yhtäläiset vaikutusmahdollisuudet?

3. RESURSSIEN JAKAUTUMINEN

Hankeresurssien jakautuminen naisten ja miesten kesken

Hankeresurssit voivat olla hyvinkin erilaisia, mutta ensisijaisia resursseja ovat raha, työvoima, pätevyys, aika, toimitilat ja välineet. Kaikki ne eivät ole kuitenkaan mitattavissa yhtä helposti. Raha sekä välineiden ja ajan rahallinen arvo pystytään vaikeuksitta ilmoittamaan määrällisenä. Hankalampaa on sen sijaan mitata hankeresurssien laadullisia arvoja ja niiden jakautumista naisten ja miesten kesken. On tärkeää arvioida, miten resurssit jakautuvat paitsi hankkeen toteuttamiseen osallistuvien kesken myös niiden kesken, joita hanke muuten koskettaa.

Merkityksellisiä kysymyksiä ja ongelmanasetteluja

Kun joudutaan arvioimaan hankeresurssien jakautumista naisten ja miesten kesken, seuraavien kysymysten pohtimisesta voi olla hyötyä:

- Ovatko hankeresurssit yhtä lailla sekä naisten että miesten käytettävissä?
- Kuka suorittaa tehtävät?
- Kenen käyttöön hankkeen aineelliset resurssit on annettu ja kuka niitä voi hyödyntää? Miten määrälliset resurssit jaetaan?
- Kuka vastaa hankkeessa asiantuntemuksesta ja kuka sitä voi hyödyntää?

4. VAIKUTUKSET

Hankkeen sukupuoli- ja tasa-arvovaikutukset

Tarkoituksena on selvittää, miltä osin hankkeella voi olla sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksia. Asian käsittelijän tai asiasta päättävän on tärkeä saada selville, mikä eri toiminnoissa on olennaista. Projektin asettajan on syytä pohtia suunniteltujen toimien vaikutuksia ja pyrkiä luomaan niistä kokonaiskuva.

Merkityksellisiä kysymyksiä ja ongelmanasetteluja

Kun joudutaan arvioimaan hankkeen mahdollisia sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksia, seuraavien kysymysten punnitseminen on tärkeää:

- Onko hankkeella mahdollista muuttaa ihmisten oloja ja elinehtoja?
- Onko hankkeella ja sen vaikutuksilla välitön yhteys vai voivatko vaikutukset ilmetä vasta myöhemmin ja mahdollisesti välillisinä?
- Voivatko vaikutukset olla erilaiset naisille ja miehille? Mikäli näin on, miten?
- Voiko hankkeen tuloksilla olla erilainen merkitys naisille ja miehille? Mikäli näin on, miten?
- Jos hankkeen tulosten perusteella alan käytäntöä muutetaan, onko sillä erilainen merkitys naisten ja miesten elinehdoille tai tilanteelle?

KOLME ESIMERKKIÄ HANKKEIDEN SUKUPUOLI- JA TASA-ARVONÄKÖKULMAN ARVIOINNISTA

ESIMERKKI 1: Vain vähäinen merkitys

Hankekuvaus

Tutkimus, jolla selvitetään

kampylobakteerin esiintymistä, määrää ja tyyppiä broilereissa, tähtää kyseisiä tekijöitä osoittavien menetelmien kehittämiseen. Hankkeen tavoitteena on edistää sellaisten uusien menetelmien luomista, joilla olemassa olevat voidaan korvata. Tuloksilla on välitöntä merkitystä niille, jotka jatkavat elintarviketurvallisuutta koskevia tutkimuksia (esim. eläinlääkärit, mikrobiologit ja epidemiologit), koska heillä on mahdollisuus perehtyä näihin uusiin menetelmiin ja käyttää niitä.

Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1)

Hankkeella ei pyritä välittämään tietoa tuottajille tai kuluttajille. Heitä hanke koskettaa vain välillisesti, eivätkä he ole hankkeen varsinaisia kohderyhmiä. Hankkeen aihealueella ei siten ole merkitystä sukupuolen tai tasa-arvon kannalta.

Arviointi eri sukupuolten edustuksesta ja osallistumisesta sekä hankeresurssien jakautumisesta (näkökulmat 2 ja 3)

Esillä olevassa hankkeessa, kuten kaikissa muissakin, joihin haetaan määrärahoja Pohjoismaiden ministerineuvostolta, tulee pyrkiä niin edustuksessa kuin resurssien jaossa tasapainoon hankkeen joka vaiheessa ja tasolla.

Arviointi hankkeen mahdollisista sukupuoli-

ja tasa-arvovaikutuksista (näkökulma 4) Hankkeella on vain välillisiä vaikutuksia ihmisille, toisin sanoen broilerin tuottajille ja kuluttajille. Hankkeen tulosten johdosta naisten ja miesten olosuhteet tuskin muuttuvat toisistaan poikkeavaan suuntaan, ja välittömät ihmiseen kohdistuvat vaikutukset ovat niin kaukana hankkeesta, että tasa-arvovaikutusten arvioimisen voidaan päätellä olevan aiheetonta.

ESIMERKKI 2: Kiistaton merkitys

Hankekuvaus

Peruskoulun ylemmille luokille suunnatun monialaisen osaamishankkeen on määrä mahdollistaa oppilaiden osallistuminen oppimisprosesseihin, jotka auttavat heitä ymmärtämään monipuolisesti ravintoon liittyviä näkökohtia. Keskeistä on ruokailutottumusten vaikutus terveyteen ja ympäristöön, samoin tekijät, jotka vaikuttavat siihen, mitä syödään, mitä on tarjolla. Näitä ovat ruokaan liittyvät historialliset, kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat, ateriat ja yhdessä ateriointi. Erityistä huomiota kiinnitetään Pohjoismaiden ruokakulttuuriin. Vuorovaikutteinen opetusmateriaali sijoitetaan Internetiin. Oppimateriaali testataan sekä opettajilla että oppilailla, ja lisäksi varmistetaan, että opettajat ovat perehtyneet materiaaliin ja käyttävät sitä.

Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1) ja hankkeen mahdollisista sukupuoli- ja tasa-arvovaikutuksista (näkökulma 4)

Naisilla ja miehillä on perinteisesti ollut, ja on yhä, ruokaan liittyen erilaiset roolit.

Myös asenteessa ruokaan on eroja. Tytöt ovat esimerkiksi kiinnostuneempia ruoan sosiaalisesta merkityksestä kuin pojat. Naisten ja miesten mieltymykset ruoan ja aterioiden suhteen kehittyvät vähitellen eri suuntiin. Ympäristöstään nuoret saavat tietoa ja viestejä, jotka vaikuttavat pitkälti heidän ruokaan liittyviin asenteisiinsa ja tapoihinsa. Tästä syystä sukupuolten kehityksessä kuluttajina on osittain eroja. Hankkeessa on selkeä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma.

Arviointi eri sukupuolten edustuksesta hankkeessa ja osallistumisesta hankkeeseen (näkökulma 2)

Hankkeeseen liittyy sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmia, joiden esiin tuominen ja huomioon ottaminen toteutuksessa on tärkeää. Yleisesti ottaen hankkeen toimijoiden sekä sukupuoli- että ikäjakaumalla on merkitystä lopputuloksen kannalta.

Arviointi hankeresurssien jakautumisesta naisten ja miesten kesken (näkökulma 3)

On tärkeää tutkia, miten aineiston, kirjallisen ja visuaalisen kielen sekä näkökulmien valinnassa on otettu huomioon tyttöjen ja poikien toisistaan poikkeavat tarpeet, kiinnostuksen kohteet, asenteet ja tietämys. Hankeryhmän sukupuolijakauman tulee luonnollisesti olla tasapainossa, mutta se ei vielä riitä. Aineistoa testattaessa testiryhmän koostumuksella on suuri merkitys.

ESIMERKKI 3: Välitön ja välillinen merkitys

Hankekuvaus

Hankeella on määrä kartoittaa paikallisten maatalousneuvojen tietotekniikan käyttöä ja löytää sillä tavoin mahdollisia yhteistyöalueita. Tavoitteena on edistää avoimen ja läpinäkyvän elintarvikearvoketjun (pellostä pöytään) syntyä ja tukea maatalouden kehittymistä niin, että resurssien käyttö ja toimenpiteet ovat mahdollisimman tehokkaita. Hankkeen ensivaiheessa kartoitetaan kussakin maassa maataloustuottajien käytettävissä oleva tietotekniikkavälineistö sellaisten synergiaetujen löytämiseksi, joita syntyy pohjoismaisesta yhteistyöstä hankkeen kehittämisessä. Toisessa vaiheessa laaditaan konkreettiset toimintasuunnitelmat yhteistyölle, jolla edistetään tietotekniikkavälineistön kehittämistä ja käyttöä maatalousneuvonnassa.

Arviointi hankkeen merkityksestä sukupuolen ja tasa-arvon kannalta (näkökulma 1) ja hankkeen mahdollisista sukupuoli- ja tasa-arvovaiikutuksista (näkökulma 4)

Hankeessa näyttäisi lähtökohtaisesti olevan kyse tekniikasta ja siihen läheisesti liittyvien rutiinien ja työtapojen tehostamisesta. Koska tekniikka on neuvonnassa silti vain työkalu, tulee arvioida, mitä merkitystä muutoksilla on neuvonnan kohderyhmille. Maatalousneuvonta on tarkoitettu maataloudesta elantonsa ansaitseville. Merkitystä on niin neuvonnan sisällöllä kuin toteutuksellakin. Tällaisessa hankkeessa on tärkeää pohtia, mitä neuvonnalla halutaan saavuttaa. Seuraava askel on arvioida, liittyykö tavoitteisiin sukupuolinäkökulma, toisin sanoen

palvelevatko ne sekä naisten että miesten tarpeita ja etuja.

Arviointi eri sukupuolten edustuksesta hankkeessa, osallistumisesta hankkeeseen (näkökulma 2) ja hankeresurssien jakautumisesta naisten ja miesten kesken (näkökulma 3)

Jotta neuvonta olisi tuloksellista, on vastaanottajan tilanne ja elinolot otettava huomioon. Maataloudessa naisilla ja miehillä on usein toisistaan poikkeavat tehtävät, asema ja rooli, joten neuvonnan edellytyksetkin voivat olla erilaiset. Tämä pätee varsinkin, kun on kyse tekniikan hyödyntämisestä. Kaikilla ei ole samoja valmiuksia käyttää teknisiä välineitä itse, ei myöskään ottaa vastaan tietotekniikkaan perustuvaa neuvontaa. Ei ole mitenkään itsestään selvää, että naisilla olisi heikoimmat edellytykset hyötyä tällaisesta neuvonnasta tai muista maataloudessa käytössä olevista tietotekniikkapohjaisista työkaluista. Naiset päinvastoin vastaavat usein tilan taloudellishallinnollisista tehtävistä ja ovat tottuneita käyttämään tietokonetta ja muita tietotekniikan välineitä. Aikuisiän paremmalle puolelle ehtineet miehet sen sijaan saattavat kokea pudonneensa tekniikan kehityksen kelkasta. Siksi on tarpeen arvioida, mitä sähköisen neuvonnan laajentaminen (Internet-tiedon sekä tietokoneen ja mahdollisesti Internetin käyttöön perustuvien kurssien ja ohjeistusten lisääminen, sähköpostin käyttö viestinnässä) merkitsee toisaalta nais-, toisaalta miespuolisille neuvonnan kohteille.

Viiteryhmän koostumuksella on hankkeessa

suuri merkitys. Kummankin sukupuolen, eri ikäryhmien ja erilaisten elämäntilanteiden tulee olla edustettuina tasapuolisesti.

KÄSITTEET JA MENETELMÄT

Sukupuolinäkökulma

Asioiden tarkastelu sukupuolinäkökulmasta tarkoittaa, että tutkitaan sukupuolen ja sukupuolierojen merkitystä yhteiskunnan rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisten sopeutumiseen yhteiskuntaan. Sukupuolinäkökulma auttaa meitä havaitsemaan, että naisilla ja miehillä on monilta osin esimerkiksi toisistaan poikkeava elämäntilanne tai erilaiset sidokset työelämään ja siten myös erilaiset tarpeet ja toiveet.

Sukupuolinäkökulma-analyysissä lähdetään siitä, etteivät sukupuolet ole samanlaisia tai erilaisia vaan voivat olla molempia. Kummallakin on mahdollisuus muuttaa oman sukupuolensa malleja ja rooleja. Analyysissä keskitytään hahmottamaan ja määrittämään uudelleen yhteiskunnan kaksijakoiset rakenteet. Sukupuoli käsitetään sosiaalisena ilmiönä, jonakin jota luodaan, joka on muuttuva ja moniselitteinen. Yhteiskunnallisiin, esimerkiksi maatalouden, olosuhteisiin suuntautuvassa sukupuolinäkökulma-analyysissä pyritään pikemminkin tuomaan esiin sukupuolten välisiä muutoksia kuin kuvaamaan tyypillisiä olemassa olevia eroja.

Tasa-arvonäkökulma

Tasa-arvo on määritetty pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön ohjelmassa 2001-2005

seuraavasti:

”Tasa-arvo merkitsee sitä, että valta ja vaikutusvalta ovat jakaantuneet tasapuolisesti, että naisilla ja miehillä on kaikilla elämänaloilla samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet ja että yhteiskunnassa ei esiinny sukupuoleen liittyvää väkivaltaa.”

Tasa-arvo ei merkitse pelkästään yhdenvertaisuutta lain edessä vaan yhtäläisiä mahdollisuuksia erilaisten edellytysten, toiveiden ja tarpeiden pohjalta. Yhtäläisyyden taakse kätkeytyy usein eroavuuksia. Muodollisesti tai näennäisesti yhtäläinen kohtelu voi ylläpitää tai ruokkia sukupuolieroja. Tasa-arvoanalyysissä paneudutaan käytännön elämässä ilmeneviin naisten ja miesten eroihin.

Sukupuolinäkökulman integroiminen (valtavirtaistaminen)

Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvopolitiikan keskeisenä tavoitteena on korjata sukupuolten välinen epätasapaino toimimalla sen puolesta, että naiset ja miehet saavat kaikilla tärkeillä elämänaloilla yhtäläiset mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet ja että naisten ja miesten osaamista, taitoja, kokemuksia ja arvoja hyödynnetään.

Sukupuolinäkökulman integroiminen (valtavirtaistaminen) on strategia, jolla pyritään edistämään Pohjoismaiden ministerineuvoston tavoitetta sukupuolten tasa-arvosta. Valtavirtaistamisstrategia merkitsee sitä, että sukupuoli- ja tasa-

arvonäkökulma integroidaan maa- ja metsätaloussektorin tavoitteisiin, rakenteisiin, painopistealueisiin, prosesseihin, toimintoihin, hankkeisiin ja määrärahojen myöntämiseen sekä osallistumiseen kaikilla tasoilla.

3R-menetelmä

3R-menetelmän kehitti alunperin Gertrud Åström yhteistyössä Ruotsin kuntaliiton kanssa. Se oli tarkoitettu toimipaikoille (esimerkiksi kunnille), jotka vastaavat ulkopuolisille käyttäjille suunnatuista palveluista ja tehtävistä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat

- sukupuolten edustus eli representaatio eri ryhmissä (päättäjät, päätöksiin vaikuttavat tahot, palvelujen tuottajat, käyttäjät ja vastaanottajat)
- resurssien jakautuminen naisten ja miesten kesken (käyttäjät ja vastaanottajat); myös sisäisten resurssien jakautumista voidaan tarkastella
- realia, toisin sanoen oikeudenmukai suuskeskustelu tasa-arvotilanteesta toimipaikoilla, joissa kyseenalaistetaan representaation ja resurssien jakautumisen kartoituksella saatu kuva.

3R-analyysissä tärkeintä on sukupuolistetun tiedon hankkiminen toimipaikoilta ja tietoisuuden kasvattaminen sukupuolen huomioon ottamisen merkityksestä. Näillä luodaan pohjaa palvelujen laadun nostamiseen tähtäävälle keskustelulle. (Lien ja Taksdal, 2004)¹

3R-menetelmä oli alkujaan räätälöity kunnille, ja sillä pyrittiin kartoittamaan

ja analysoimaan naisten ja miesten vaikutusmahdollisuuksia ja mahdollisuuksia osallistua kunnalliseen toimintaan sekä normeja, jotka tätä toimintaa ohjaavat. Menetelmää on sittemmin kehitetty ja käytetty muillakin yhteiskunnan alueilla eri toimipaikoissa ja organisaatioissa. Menetelmä perustuu määrällisen tiedon kokoamiseen ja tiedon hyödyntämiseen laadullisen analyysin laatimiseksi toimipaikasta tai organisaatiosta. Sen logiikka on siinä, että usein asiaa tiedostamatta tehdään päätöksiä tai käynnistetään toimintoja, jotka osaltaan ylläpitävät naisten ja miesten eriarvoisuutta. Menettelyn taustalla saattavat olla stereotyyppiset sukupuolikäsitykset tai se, että esimerkiksi hallinnon tai politiikan alaa pidetään sukupuolineutraalina. Määrällistä tietoa ja laadullista keskustelua yhdistämällä 3R-menetelmä pyrkii saamaan aikaan konkreettisen keskustelun siitä, mitä tasa-arvo merkitsee ja mitä muutoksia sen saavuttamiseksi kullakin toimipaikalla tai -alalla tarvitaan (op. cit.). 3R-menetelmään kuuluu kartoitusvaihe sekä analyysi- ja keskusteluvaihe. Menetelmä viitoittaa suuntaa toimintavaiheelle. Menetelmää voidaan kuvata seuraavasti:

<p><i>Kartoitusvaihe:</i> Kootaan toimipaikasta tai organisaatiosta sukupuolittain eriteltyä määrällistä tietoa ja systematisoidaan tieto.</p>	
<p>R1 representaatio Missä määrin naiset ja missä määrin miehet tekevät päätöksiä, sanelevat ehtoja toimipaikan resurssien jakautumiselle tai vastaavat siitä? Kuinka moni nainen ja mies hyötyy palveluista tai toiminnasta?</p>	<p>R2 resurssit Millaisen osuuden resursseista saavat naispuoliset käyttäjät, millaisen miespuoliset?</p>
<p><i>Analyysivaihe:</i> Tulkitaan määrällinen tieto.</p>	
<p>R3 realia (oikeudenmukaisuuskeskustelu) Millaisia kysymyksiä herää resurssien jakautumisesta oikeudenmukaisesti?</p>	
<p><i>Toimintavaihe:</i> Käynnistetään jatkotoimet.</p>	

1) Renate Storetvedt Lien og Arnhild Taksdal: Integrering av kjønnsperspektiv i offentlig tjenesteproduksjon og planlegging, Stein Rokkan Senter for Flerfaglige Samfunnsstudier, Universitetsforskning Bergen, Notat 8/2004

Lisätietoa 3R-menetelmästä:
www.svekom.se
www.likestilling.no
www.lige.dk
www.eurofem.net/valtavirtaan

norden

Nordic Council of Ministers

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on maailman vanhimpia ja kattavimpia alueellisen yhteistyön malleja. Siihen osallistuvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin itsehallintoalueet. Yhteistyö vahvistaa Pohjoismaiden yhteenkuuluvuutta unohtamatta maiden välisiä yhtäläisyyksiä ja kansallisia erityispiirteitä. Lisäksi se parantaa naapuruussuhteita ja mahdollisuuksia pohjoismaiseen edunvalvontaan kansainvälisissä yhteyksissä.

Pohjoismainen yhteistyö sai viralliset puitteet vuonna 1952, jolloin Pohjoismaiden neuvosto perustettiin maiden parlamenttien ja hallitusten yhteistyöelimeksi. Vuonna 1962 Pohjoismaat allekirjoittivat Helsingin sopimuksen, joka on edelleenkin pohjoismaisen yhteistyön kulmakivi. Vuonna 1971 perustettiin Pohjoismaiden ministerineuvosto, joka on viiden Pohjoismaan sekä kolmen itsehallintoalueen hallitusten välinen yhteistyöelin.

